

Slavonijo zemljo plemenita (1)

Autor Administrator

...Ej, Slavonijo zemljo
plemenita,

Puna žitnih polja,
valovita...

...Od Slatine prema Osijeku
kilometri i kilometri nepregledne ravnice na sve strane. Kraja
joj se ne
vidi. Kao more. Zeleno, ponegdje žuto, ili tek svježe lijepo obrađeno.
Pa dugi
nizovi lijepo uređenih kuća s dvorima i okućnicama. "A oja
uoreni..."
Ovo je prava Slavonija. "Vidite li vi
ovu ljepotu, ovu raskoš, govori nam odučeni profesor. Kakvo
bogatstvo". Svi
smo zadivljeni. Pa "ta je nama itko? Samo Slavonija može hraniti cijelu
Hrvatsku i jošta za izvoz.

Nisam mogao odoljeti prilici da se pridružim
skupini profesora Anđelka M. koja je zaželjela malo bolje upoznati Slavoniju. Neće posao
propasti bez tebe, barem si se ti naradio – rekao sam sam sebi i evo me u
autobusu koji u gustoj jutarnjoj koloni
prema istoku polako ostavalja tek
razbuđenu metropolu. Dan vedar, sunce
već izronilo iz horizonta, i uskoro
nakon "to ostavljamo iza sebe posljednja
naselja pojavljuje se njeno veličanstvo – ravnica.

Pokušat ću malo kasnije opisati ovaj prizor, ovu živu sliku, nepreglednih
polja koja će nas pratiti cijelo
vrijeme i upoznati se s društvom u
autobusu, u kojemu poznam samo povjesničara Anđelka. Zapravo,
upoznavanje me
toliko niti ne zanima, kao vjerojatno ni druge; ovoga puta ja, dijete iz
kamena, želim osjetiti miris i dašak

slavonske ravni, njene povijesti, vidjeti Kozarèevu šumu, èuti šokaèku
tamburicu, proæi kroz Šovagoviæeve Ladimirovce, Crnkoviæev Èaglin,
pomoliti se
u Štrosmajerovoj katedrali, sjetiti se Matoša, Tadijanoviæa...

{moszoomthumb imgid=1225 itemid=35 caption=()}

Unatoè mojoj nezainteresiranosti, malo pomalo,
uskoro
otkrivam da se nalazim u vrlo zanimljivom, biranom društvu diplomata,
znanstvenika, glazbenika, arhitekata, povjesnièara, novinara,
politièara,
uglavnom u mirovini, ali još vrlo aktivnih. Svi su vrlo ugodni, ljubazni nenametljivi, svi se dobro poznaju s
ranijih putovanja, ili još od ranije. Anðelko i Milada, nekada najbliži
suradnici prvog predsjednika, voðe puta, vrlo brzo i znalaèki
uspostavljaju
ležernu i ugodnu atmosferu u autobusu.
Najprije bonbon dobrodošlice, a onda obvezna molitva. Moja susjeda vadi
iz
torbe doruèak, lijepo servirani sir i fino dimljeni špek, nudi svima pa i
meni;
drugi kušaju i dive se, a ja, bedak, kao i prije mnogo godina, kad sam
kao
gimnazijalac, iako doslovno gladan kao vuk, zahvalio ljubaznoj gazdarici na ponuðenom ruèku, i sada, unatoè
kruljenju želuca, zahvaljujem i kažem –„
hvala, rano mi je, ne mogu, ja æu kasnije“.

Profesor poèinje uvodno slovo. „Slavonijom se
nekada smatrao
prostor između rijeka Save, Drave i
Dunava , a zapadno sve do Gorskog kotara i
Koprivnice; kasnije se zapadna granica
pomièe do linije Lonjskog kanala do koje su potisnuti Turci nakon
velikih ratnih operacija.

(...)Ravna crta
obzorja, susret neba i zemlje,
beskrajna ravnica fascinira svakog posjetitelja istoène Hrvatske.
Vjerojatno je
to bio prizor koji se èinio kao Božji dar ljudima koji su tu zemlju prvi
put
vidjeli prije mnogo tisuæljeæa, kada su je, prelazeæi planinske lance i
putujuæi ri-jeènim dolinama, osvajali i naseljavali. Tu je èovjek zastao
i
odluèio ostati. Kada je zastao, posvojio je tu plodnu zemlju i ona
njega. Poèeo
je razvijati kulturu istodobno s nastajanjem prvih velikih civilizacija u
indijskom Petorjeèju, Mezopotamiji i na podruèju delte Nila. Velika
rijeka
Dunav, uz pritoke Savu i Dravu, bila je èovjeku prirodna granica. Gorska
uzvišenja postala su pribježište i zaklon slabijima pred osvajaèima.
Èovjek je

tu ostao, udomaæio se, stvarao i nauèio uæivati u æivotu(...) Slavonija,
Sjaj
na obzorju, HTZ

Vozimo se autocestom prema Okuèanima. Vozaè Darko,
za mene
novo lice, za moje suputnike stari znanac, bira lijepe kajkavske
popevke.
Autobus je udoban, mjesta ima dovoljno, sam sam na dva sjedala. Uæivam, nije ovako ni
loše - mislim u sebi, pa bilo je
i vrijeme da se poèneš malo udaljavati od svakodnevnog pritiska obveza.
æao mi
je samo da i Lj. nije s mnom; bojala se
da ne bi mogla izdræati trodnevni program.

Okreæem glavu sad na jednu sad na drugu stranu; baš
mi to
dobro doæe kao gimnastika,
koju inaèe nikada ne radim, i ne
mogu se nadiviti toj ljepoti i raskoši pejzaæa: polja kojima ne vidiš
kraja pod laganom jutarnjom izmaglicom, sad
zelena, sad
æuta, sad svjeæe obraæena; s lijeve strane u daljini nizovi niskih
šumovitih
planina, u podnoæju kojih se naziru
naselja i obvezni crkveni tornjevi, a s
desne, preko skrivene granièarke Save, daleke bosanske planine, iz kojih
su nam
ne tako davno, dojuèerašnja „braæa“ po ideologiji slala pošiljke
najveæih kalibara iz svoga bogatog arsenala svih moguæih cijevi.

Okuèani

Okuèani, mjesto na putu koji vodi iz Hrvatske prema
Bosni i
Hercegovini, u blizini rijeke Save, kojega se vjerojatni nitko ne bi ni
sjetio
da u jednom kritiènom trenutku naše novije povijesti, tijekom
Domovinskog rata,
nisu bili svjedom jednog Bljeska, koji
je upravo kroz to mjesto otprašio preko
Save svu onu bratiju koja je skoro presjekla Slavoniju na dva dijela i
mjesecima terorizirala ovdašnji hrvatski narod i ugroæavala mladu
Hrvatsku
dræavu.

Parkiramo se uz glavnu cestu blizu velike, nedavno izgrađene crkve. Ne sjećam se kako je izgledala stara koja je do temelja srušena dok su to područje držali pobunjeni Srbi, za vrijeme tzv. Srpske Krajine, a ova, posvećena sv. Vidu, čini mi se malo prevelikom, malo prehladnom i nekako odudara od skromnog mjestanca s kojim nesaniranim tragovima rata; vidimo bi mi se dopadalo da je kao stara, ili barem približno slična. Blizu crkve ruševna kuća, a pokraj nje netaknuta pravoslavna crkva. Mladi svećenik, rodom iz Rame, franjevac u civilnoj mladenačkoj odjeći, tek nedavno došao u župu, priča o svojim župljanima koji su uglavnom pridobili iz Bosne pred ratnim ugrozama sa svih strana. Kao i toliko puta tijekom burne povijesti ovih naših nemirnih prostora. Malo otužno, ali život teče dalje.

Pakrac

Nastavljamo put prema Lipiku i Pakracu. Vozimo se uskom vijugavom cestom preko planine Psunja. Priroda prekrasna, sve je u proljetnom cvatu i zelenilu, cijelim putem vidljivi tragovi rata, jednako kao u Lipiku i Pakracu. Lijepo, ali otužno. Naš neiskorišteni "resursi". A moglo bi biti naša Toskana. Profesor detaljno opisuje kako su se odvijala ratna zbivanja ovdje, kolike su bile patnje naroda i kakvi su se strašni zločini činili nad njime, dok samo jedan Bljesak nije ponovo pokazao snagu hrvatske desnice i samo u dva dana protjerao barbare preko Save i ponovo ujedinio istok i zapad Slavonije.

U Pakracu kraće zadržavanje i kavica. Snimam ruševne kuće u kojima izrasla stabla prerastaju bivša krovište. Na ruševnoj zgradi u središtu, u kojoj je ošto nekada bila robna kuća, ili nešto slično, ostatak naziva: Budućnost. Nije joj bila baš sretna, ali dođe i njoj uskoro bolji dani; kao i lijepoj obnovljenoj crkvi; jaka su leđa našeg naroda. Preživjeo je on i teža vremena.

Ne može biti u Pakracu a ne sjetiti se Pakračke poljane o kojoj se toliko pisalo. To se točno događalo, samo Bog dragi zna. Odgovornost

je na onima koji su prvi započeli spiralu nasilja i zločina, a ako je nešto od toga bilo pod kapom hrvatskog grba, to nikako nisu mogli biti hrvatski vitezovi, oni su nosili krunice oko vrata, nego psi rata koji su se ogriješili i o taj grb i tu uniformu i kojima treba suditi. Jer, zločin je zločin, bez obzira na uniformu u kojoj je učinjen.

Sjetih se prijatelja iz studentskih dana vrsnog kardiologa Stanka Biočića koji je ostavio svoje Posušje poklonio svoju ljubav i znanje ovdašnjem puku, kao i pokojnog doktora Joze Serdaručića koji je cijeli svoj radni vijek proveo u ovom lijepom mjestu, vraćajući dug svome Rodniku Polju samo rijetkim posjetama za blagdan sv. Ive.

Voćin

Od Pakraca put vodi kroz raskršću, umovitu Papuk planinu i prije dolaska u Voćin prolazimo uz mjesta Kusunje, Dragovića, Španovicu, Bučje, Kamensko, Zvečevu. Profesor je prava enciklopedija, o svakom mjestu slušamo storiju o zbivanjima, najčešće o ratovima i stradanjima ljudi, od najstarijih dana do domovinskog rata. Podsjećam nas na pogibiju naših esnaest redarstvenika u Kusunjama koji su upali u zasjedu i izginuli do posljednjeg, te stradanja još troje naših građana od postavljene mine pri obilježavanju obljetnice pogibije redarstvenika. Pa o zloglasnom logoru u Bučju, gdje su neljudski mučeni i ubijani zatočeni hrvatski građani, uglavnom civili, samo za to što su Hrvati i što su voljeli svoju domovinu. Među njima i humanist, doktor koji nije dijelio ljude prema nacionalnosti niti bilo kakvim drugim obilježjima, nego je pomagao jednako svima; ali nestao je, ubijen, samo za to što je bio domoljub.

Pada mi napamet V. čiji je otac bio oficir bivše vojske i to baš iz ovoga mjesta, koja se udala za moga prijatelja iz mladosti; ne mogu je povezivati s ovim turobnim pričama. Vjerujem da djeca, samo po činjenici bilo koje veze, ne mogu nositi krimen svojih roditelja. Ono dobro

ili lošine u nama ne dobijamo genetskim naslijeđem, nego odgojem, u svojoj obitelji, u svojoj sredini. I dijete najvećeg zločinca, odgojeno u plemenitom okruženju, može se razviti u sveca.

Prolazimo uz Zvečevu i sjetih se Končareva odmarališta u kojem smo prije rata proveli desetak dana odmora. Sve je bilo kako treba biti, nije bilo nikakvih problema, ali cijelo vrijeme nisam se osjećao baš najbolje, i jedva sam čekao da taj odmor prođe. Godinama kasnije, tijekom pobune protiv Hrvatske i agresije na nju, taj kompleks koristila je srpska vojska kao svoj stožer, a ono isto osoblje vjerojatno je nastavilo služiti i dalje pod drugim grbom, u drukčijim uniformama. Čitao sam da je sve potpuno uništeno. Da je lako graditi kao što je ružiti!

U Vošinu, mjestu s dugom povijesti, kao i u svim drugim malim mjestima ovoga kraja gdje su u vešini bili Srbi, dolazi do stradanja Hrvata, njihova protjeravanja, ubijanja, pljačkanja njihove imovine, rušenja njihovih kuća. Po treći put u svojoj povijesti dolazi do potpunog rušenja stare gotičke crkve, svetišta Majke Božje iz XIV stoljeća. Od mladog, ali vrlo ozbiljnog i vrlo obrazovanog svećenika, čini se do kraja predanog svom poslanju, saznajemo do detalja o dramatičnoj povijesti ovoga mjesta od dvanaestog stoljeća do današnjih dana. Uz pomoć društvene zajednice crkva se uspješno restaurira i očekuje da bi sve moglo biti gotovo koncem ove godine. A svježna krv u ovu župu dolazi je s Hrvatima s Kosova, najviše iz Letnice i obitelji s djece ovdje više nisu rijetkost.

Slatina

Od Vošina prema Slatini prolazimo kroz prekrasnu, pravu hrastovu slavonsku šumu i ne mogu da se ne sjetim pisca i umara Josipa Kozaraca (Vinkovci 1858.), pripadnika hrvatskog realizma, koji

je najbolje i najljepše pisao o Slavoniji svoga vremena. "Prostrane hrastove; moje malo kraljevstvo; tihi seoski mir i nièim poremeæeno moje duševno zadovoljstvo, to su ona tri blaga koja se u sadašnjem fin de siecleu rijetko kada nalaze ujedinjeni....Tko je jedanput bio u toj našoj drevnoj; umi, s onim divnim stabarjem, spravnim, èistim, visokim, kao da je sliveno, taj je ne može nikada zaboraviti. Tu se dižu velebni hrastovi sa sivkastom korom izrovanom ravnim brazdama, koje teku duž cijelog, dvadeset metara visokog debla sa snažnom širokom krošnjom, kojano ga je okrunila kao stasitog junaka kuèma..."

Uskoro prolazimo kroz Slatinu, lijepi slavonski gradiæ koji je izgleda pošteðen od ratnih razaranja i evo nas pred malim i urednim restoranom pretencioznog naziva Raj. Ruèak se veæ bio malo ohladio, ali je hrana ipak bila sasvim pristojna, a za mene to je bila prva prilika da izmjenim koju rijeè sa svojim prvim susjedima.

Od Slatine prema Osijeku kilometri i kilometri nepregledne ravnice na sve strane. Kraja joj se ne vidi. Kao more. Zeleno, ponegdje žuto, ili tek svježe lijepo obraðeno. Pa dugi nizovi lijepo ureðenih kuæa s dvorištima i okuænicama. "A oja ušorenjeni..." Ovo je prava Slavonija. "Vidite li vi ovu ljepotu, ovu raskoš, govori nam oduševljeni profesor. Kakvo bogatstvo". Svi smo zadivljeni. Pa šta æe nama itko? Samo Slavonija može hraniti cijelu Hrvatsku i jošta za izvoz.

Pitam se kako je moguæe, uz svo to bogomdano bogatstvo, da je ova ista Slavonija danas najsiromašnija regija u državi. Dvadeset sedam posto graðana nezaposleno. "Pa ljudi moji kako je to moguæe?", uzviknuo bi opravdano pokojni Mladen Delić. "Šta se to nama dogaða? Šta to radi naša elita? Kako nas to vodi? Zar naša nisu nauèili iz povijesti? Ta, koliko su veæ puta svaðe, nesloga i zanemarivanje opæih nacionalnih, u korist uskih sebiènih interesa odvele narod i zemlju u ropstvo i stradanja. Šta smo to mi Bogu zgriješili? A dovoljno bi bilo samo okrenuti se sebi, pouzdati se u svoje ruke, svoju pamet, pa naši ljudi po cijelom svijetu èine èuda; okrenuti se ovoj zemlji,

našim umama, našim rijekama, gorama,
 našem moru. Šta bi drugi radili da imaju ovo što mi imamo? Zašto se ne
 ugledamo
 u Židove koji od pustinje rade rajске vrtove i svoje voće prodaju po
 cijelom
 svijetu.? U Austrijance koji u ljetnoj sezoni ostvaruju dvostruko više
 nego mi
 od cijele naše sezone, unatoč najljepšem moru na svijetu?

Zašto dopuštamo da nas Europa ucjenjuje i ponižava?
 Zašto se
 moramo klanjati svakom njihovu èinovniku? Traže da na koljenima uđemo u
 Europsku uniju. Da se odrekemo svojih svetinja, svoje baštine, svojih
 vrijednosti. Pustili su nas da krvarimo, a mogli su sve zaustaviti, nisu nam dali ni da se branimo, a onda su
 došli i preuzeli za sitni naš banku, vrijednosti koje su naraštajima
 stvarane, da bi koristili našu mladost kao jeftinu radnu snagu
 ostvarivali
 enormne profite, dok naši najbolji sinovi, naši heroji, osloboditelji,
 èame u
 njihovim zatvorima. Uvijek novi i novi zahtjevi. Što nas još èeka? Da se najprije obezvrijedi ova zemlja i
 da im se onda da u bescijenje? Pa onda naša
 obala, naše more, naše vode...? I da na koncu potpuno ovisimo o njima.

Iz povijesti Slavonije

Dugi kilometri kroz Slavonju
 prilika je podsjetiti se barem ponekih
 detalja iz njene povijesti, važnih ljudi i događaja, koji su određivali
 njen
 tijek. Profesor govori, iznosi brojne podatke, objašnjava događaje. Kako
 su sva
 ta povijesna zbivanja međusobno sudbinski povezana! Iz
 srednjovjekovne Bosne katolièki, hrvatski
 puk bježi pred osmanlijskom sabljom na
 sve strane, pa i u ravnu Slavoniju i eto ti korjena svega što se odnosi
 na
 pojmove Šokci, Šokadija, Bunjevci
 i objašnjenja njihovoj ikavici i mnogim
 drugim obilježjima.

Princ Eugen
 Savojski u jesen 1697. u munjevitom
 prodoru s 6500 vojnika upada u Sarajevo,
 u dubinu tada najmoćnije sile, što je do tada bilo nezamislivo, spali ga
 i
 opljaèka, te se vrati u Osijek, a za njegovom vojskom, zbog straha od
 odmazde
 Osmanlija, ili je to možda ipak bilo planirano,

pođe iz Bosne oko 40 000 katolika, koji nasele opustošenu Slavoniju. Jesu li, možda, tadašnji monaši i "sudbonosi"; govorili o "humanom preseljenju"?

Ili, nakon Prvog svjetskog rata, kada nastaje Kraljevina Jugoslavija u kojoj glavnu riječ imaju Srbi, dolazi do koloniziranja njihovih vojnika s obiteljima po najplodnijim dijelovima Slavonije, Baranje i drugih dijela ravnice, na imanjima dotadašnje vlastele. Tu nastaju naselja u kojima nikada ranije nisu živjeli Srbi, koja će imati trajnu neprijateljsku ulogu prema Hrvatskoj državi i njenim interesima i biti prva u aktivnostima na ostvarenju plana velike Srbije. Tu će pasti prve žrtve u Domovinskom ratu (ubojstvo dvanaest redarstvenika u Borovu Selu,), tu će se dogoditi brojni najsvirepiji zločini i najveća razaranja, progonstva..(Vukovar, Lovas, Aljmaš;...).

Josip Juraj Strossmayer

...Đakovačko-srijemski biskup Josip Juraj Strossmayer jedna je od najboljih hrvatskih povijesnih epizoda uopće. Vrhunski je organizator, podrijetlom iz građanskoga kruga iz njemačko i hrvatske obitelji. Od rođenja je dvojezičan i zna koliko vrijedi znanje. Genijalnim je gospodarenjem biskupijskim dobrima materijalno toliko podigao gospodarstvo da je prihode mogao staviti u službu napretka naroda.

U Hrvatskoj je osnovao temeljne institucije znanosti, prosvjete i kulture (Hrvatsku akademiju znanosti i umjetnosti, HAZU, 1886, obnovljeno Hrvatsko sveučilište1874.). Umjetnički je mecena i promicatelj ekumenske misli, kakva je u Crkvi prihvaćena tek za pape Ivana Pavla II. Daruje čak i crnogorskog vladiku, srpsku kneževinu, bugarsku kulturu te bosanske begove. U svemu je znatno ispred svog vremena. Strossmayerova katedrala u Đakovu izgrađena je opekom napravljenom od slavonske zemlje, a prema riječima pape Ivana XXIII., to je najljepša crkva između Venecije i Carigrada... (HTZ)

Pomagao je rad hrvatskih škola, knjižnica i
 čitaonica, izlaženje časopisa, podupirao umjetnike, književnike,
 znanstvenike.

Pitanje je da li bi talenat Vlah

Bukovca, kao i mnogih drugih ikada došao

do izražaja da nije bilo potpore velikog mecena. Istaknuo se na I. Vatikanskom koncilu 1869. do
 1870 dugim trosatnim govorom na savršenoj

latinskom jeziku u kome se

suprotstavljao važnoj dogmi o nepogrešivosti pape, što se prihvatiti

tek

nakon sto godina...

Monogo je još velikih imena koje je dala Slavonija, koja su čvrsto
 utkana

u tkanku njene, kao i nacionalne povijesne

i kulturne baštine. Pretenciozno je i pokušati nabrajati ih, a pogotovo ne može

više o njima pisati. Što bi bila Slavonija i

Hrvatska bez Matije, Josipa i Ivana Kozarca,

Tadijanovića, Cesarića, Peića, Pavličića, Crnkovića, bez kardinala

Šepera i

nobelovaca Ružičke i Preloga, bez Fabijana

Šovagovića, Zvonka Bogdana, Vere Svobode, bez

onih vukovarskih liječnika heroja s Vesnom Bosanac

i Jurjem Njavrom na čelu, bez Siniše

Glavanića, bez majke

heroine Kate Šoljić, bez vukovarskih junaka Blage

Zadre, Nikole

Babića, Petra Janjića i niza, niza drugih, znanih i neznanih? Bi li je bilo?.

Šokci i Šokadija

...U monografiji profesor Mirko

Marković daje temeljiti prikaz povijesti naših pradjedova koji su

pred

turskim sabljama, iz srednjovjekovne Bosne, spas potražili u sjevernijim

krajevima. Kada su jednom došli u njih, to nije značilo konačni mir. U to

doba,

a dokazalo se to i kroz kasniji slijed povijesnih događanja, život je

bio

toliko okrutan da su se mnoge izbjeglice ponovno našle u državi iz koje

su

morali pobjeći. U tim burnim povijesnim mijenama asimilacija je mnogima

bila

usud. Jedni su joj se priklonili, drugi se nisu uspjeli othrvati.

Islamizacija,

mađarizacija, germanizacija, srbijanizacija. Na sreću, mnogi naši su se

oduprli

tim zlodusima...

...Pa

Šokadija? Je li to samo

stari dio Granice i ravni Srijem kako je kazivao Julije Beneš ili

mali,

bogati, pusti i obijesni kraj oko Vinkovaca i Broda do Županje i Srijema

kako

je ustvrdio Josip Bogner? Ili pak Šokadija s Vinkovčanima, Županjcima i

mještanima istočno-bosanskih sela grli i Đakovčane, našine,

Donjomiholjčane,

Valpovèane, Posavce iz novogradiškog kraja i iz cijele Bosanske Posavine, zapadne i istoène Srijemce, pa èak i stanovnike Erduta, Aljmaša i djelomice Dalja, što je dokazivao Vladoje Ivakiæ.

Ma,
tko mari za te književno-znanstvene rasprave kad u kolu cikne snaša, kad grlo pusti baja, kad se zemlja raznježi od egeda i gajdi, kad tambura srca razgali, kad vino ubije bol a pjesma izlijeèi dušu! Ta, tko bi nama koji se dièimo tim imenom, rièi našom slavonskom, ruvom i obièajima, koji osluškujemo zvono pastirsko, koji mirišemo Peiæevu crnicu, koji udišemo Kozarèeve šume, koji se sladimo iz papuèkih i krndijskih vinograda, koji ne brišemo sjeæanja na naše bake i blagoslov žita, koji stalno gledamo sliku majke iza tkalaèkog stana, koji i danas èekamo dadina kola i konje, koji ju slavimo i kojoj se dièimo - zar svi mi nismo Šokci i Šokice koji su Šokadiju obranili od svih nasrtljivaca na njezino hrvatstvo... (Martin Vukoviæ predsjednik Šokadije Zagreb)

Nastavlja se